

УДК 368:332

DOI: https://doi.org/10.31521/modecon.V34(2022)-12

Полторак А. С., доктор економічних наук, доцент, завідувач кафедри менеджменту та маркетингу, Миколаївський національний аграрний університет, м. Миколаїв, Україна

ORCID ID: 0000-0002-9752-9431

e-mail: poltorak@mnau.edu.ua

Розвиток страхових ринків як базис забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів

Анотація. Проаналізовано динаміку зростання страхових премій у світі за 2016-2021 рр. та з'ясовано, що сукупний середньорічний темп зростання глобальних валових страхових премій за період 2016-2021 рр. становить 4,0%, тоді як в Північній та Південній Америці цей показник становить 5,5 %. В Європі, Близькому Сході та Африці даний показник становить лише 1,3%, в Азійсько-Тихоокеанському регіоні – 3,3%. Узагальнено тенденції розвитку страхової галузі після підвищення рівня обізнаності про ризики та порівняно показники зростання реального ВВП, загальної суми реальних страхових премій, реального зростання премій по страхуванню життя та реального зростання премій по страхуванню, окрім страхування життя в розвинених країнах, країнах, що розвиваються, Китайській народній республіці. Узагальнено головні проблеми страхувальників та з'ясовано, що майже в усіх регіонах світу до них належать: пандемія, кліматичні ризики, безробіття та корупція. Серед основних загроз розвитку страхових ринків як базису забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів виділено: геополітичні потрясіння, високий рівень загроз військового характеру у світі, суттєве послаблення економічної стійкості, ситуація на ринку енергоносіїв, переривання ланцюгів постачання, дедалі більший інфляційний ризик, COVID-19. Серед основних можливостей розвитку страхових ринків як базису забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів виділено: можливості цифровізації; підвищення обізнаності про ризики; переоцінка ризику у сфері комерційного страхування.

Ключові слова: страхування; страховий ринок; формування соціально-економічної безпеки регіону; соціально-економічна безпека регіону; резильєнтність; розвиток страхування; гарантування соціально-економічної безпеки регіону.

Poltorak Anastasiia, Doctor of Sciences (Economics), Associate Professor, Professor of the Department of Management and Marketing, Mykolayiv National Agrarian University, Mykolayiv, Ukraine

The Development of Insurance Markets as a Basis for Ensuring the Resilience of Systems Guaranteeing Social and Economic Security of Regions

Abstract. Introduction. The escalation of political and military conflicts in the world and the COVID-19 pandemic have led to significant human losses and caused the activation of destructive socio-economic processes in the world, which have a negative impact on ensuring the resilience of regional socio-economic security guarantee systems. National systems of socio-economic security suffer from macroeconomic instability, critical changes in the conditions of operation, transmission of threats of a military and economic nature. In these conditions, the problem of revitalizing the development of insurance markets as a basis for ensuring the resilience of the systems of guaranteeing social and economic security of the regions is an important problem and meets the current needs of society and the economy.

Purpose. The purpose of the article is to evaluate the development of insurance markets as a basis for ensuring the resilience of the systems of guaranteeing social and economic security of the regions.

Results. The dynamics of the growth of insurance premiums in the world for 2016-2021 were analyzed and it was found that the cumulative average annual growth rate of global gross insurance premiums for the period 2016-2021 is 4.0%, while in North and South America this indicator was 5.5%. In Europe, the Middle East and Africa, this indicator was only 1.3%, in the Asia-Pacific region - 3.3%.

Conclusions. Among the main threats to the development of insurance markets as a basis for ensuring the resilience of regional socio-economic security guarantee systems, the following are expediently highlighted: geopolitical upheavals, a high level of military threats in the world; significant weakening of economic stability; the situation on the energy market; disruption of supply chains; growing inflationary risk; COVID-19. Among the main opportunities for the development of insurance markets as a basis for ensuring the resilience of regional socio-economic security guarantee systems, the following are highlighted: digitalization opportunities; raising awareness of mortality and health risks; risk reassessment in the field of commercial insurance.

Keywords: insurance; insurance market; formation of socio-economic security of the region; socio-economic security of the region; resilience; development of insurance; guarantee of socio-economic security of the region.

JEL Classification: G22; R13.

Постановка проблеми. Ескалація політичних та військових конфліктів у світі та пандемія COVID-19 призвели до значних людських втрат та спричинили

активізацію деструктивних соціально-економічних процесів у світі, які негативно впливають на забезпечення резильєнтності систем гарантування

¹Стаття надійшла до редакції: 20.08.2022

Received: 20 August 2022

соціально-економічної безпеки регіонів. Національні системи соціально-економічної безпеки потерпають від макроекономічної нестабільності, критичних змін в умовах функціонування, трансмісії загроз військового та економічного характеру.

У цих умовах проблема активізації розвитку страхових ринків як базису забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів є важливою проблемою та відповідає актуальним потребам суспільства та економіки.

Аналіз останніх досліджень та публікацій.

Різним аспектам розвитку страхових ринків як базису забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів приділяли увагу у своїх дослідженнях різні вітчизняні та іноземні вчені. Проведений бібліометричний аналіз із застосуванням інструментарію Google Analytics дозволив виділити наукові публікації авторів, чий науковий доробок з питань розвитку страхових ринків є найбільш потужним.

Шірінян Л., Шірінян А. ґрунтовно дослідили особливості проникнення страховиків з іноземним капіталом на страховий ринок України [1].

Нікольчук Ю. у своїй науковій роботі розглянуто сучасні реалії та перспективи розвитку страхового ринку України [2].

Войнова Є. приділила увагу ринку страхових послуг України і його позиціонуванню серед провідних страхових ринків світу [3].

Колектив авторів (Мельничук Н., Залюбовська С., Колупаєв Ю.) у цілому розглянули стан та перспективи розвитку страхового ринку України [4].

Проаналізовано перспективи розвитку страхового ринку України також І. Рудь [5], А. Каспрук, С. Падиніч [6], О. Коцюрба, Д. Насипайко [7].

Тенденції розвитку страхових ринків після світової фінансової кризи ґрунтовно оцінені в роботі А. Ігнатюк, А. Шолойко [8].

Окремі аспекти проблеми, що досліджується, розглянуті у попередніх роботах автора, у т. ч. у складі авторських колективів [13; 14; 15].

Однак, зважаючи на ескалацію політичних та військових конфліктів у світі та пандемію COVID-19, деструктивні соціально-економічні процеси у світі активізуються, спричиняючи негативні тенденції. У цих умовах проблема активізації розвитку страхових ринків зберігає свою актуальність та вимагає додаткової оцінки наукової спільноти.

Формулювання цілей дослідження. Метою статті є оцінка розвитку страхових ринків як базису

забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів.

Основні результати дослідження. Останнім часом медичний термін «резильєнтність» закріпився також в економіці та міжнародній політиці. У первинному значенні резильєнтність – це набір рис, які надають можливість суб'єкту долати стреси та важкі періоди конструктивним шляхом. У контексті гарантування соціально-економічної безпеки регіонів резильєнтність – це стратегія, яка здатна зберегти збалансований розвиток, своєчасно та успішно протистояти викликам (зовнішнім і внутрішнім).

У звіті «Creating value, finding focus: Global Insurance Report 2022» зазначається, що останні два роки у сфері страхування характеризуються і спадами та підйомами. У 2020 році людська трагедія пандемії COVID-19 спровокувала глобальний економічний спад, який спочатку був гострішим за Велику депресію. Пандемія COVID-19 у цілому призвела до численних людських та соціально-економічних втрат. Станом на початок 2022 у світі зафіксовано понад 250 млн випадків зараження COVID-19, близько 5 млн з них – летальні випадки. Крім того, через пандемію втрачено понад 255 млн робочих місць у порівнянні з 2019 р.

У процесі формування програм державної підтримки рецесія зупинена, що спричинило сильне відновлення економіки у 2021 році [12].

Вплив на страхову галузь був помітним: у 2020 р. зростання премій сповільнилося приблизно до 1,2 відсотка (порівняно з більш ніж 4 відсотками на рік у період з 2010 по 2020 рік) (рис. 1). Прибуток знизився приблизно на 15 відсотків порівняно з 2019 роком. Найбільш різкий спад був у Азійсько-Тихоокеанському регіоні (зниження на 36 відсотків) і був особливо зумовлений падінням доходів у житті.

Швидке розповсюдження вакцини та широкомасштабне фіскальне стимулювання, включаючи безпрецедентні прямі трансферти домогосподарствам та підприємствам, сприяли сильнішому відновленню економіки, ніж це було прогнозовано раніше. Попит на страхування отримав вигоду від імпульсу зростання, так, до подій, що розпочалися 24.02.2022 р., експерти прогнозували випереджальний тренд зростання світових премій на 3,9% у 2022 році. Основним ринком для спостереження залишалася Китайська Народна Республіка, де економічне зростання та зростання премій продовжуються високими темпами [12].

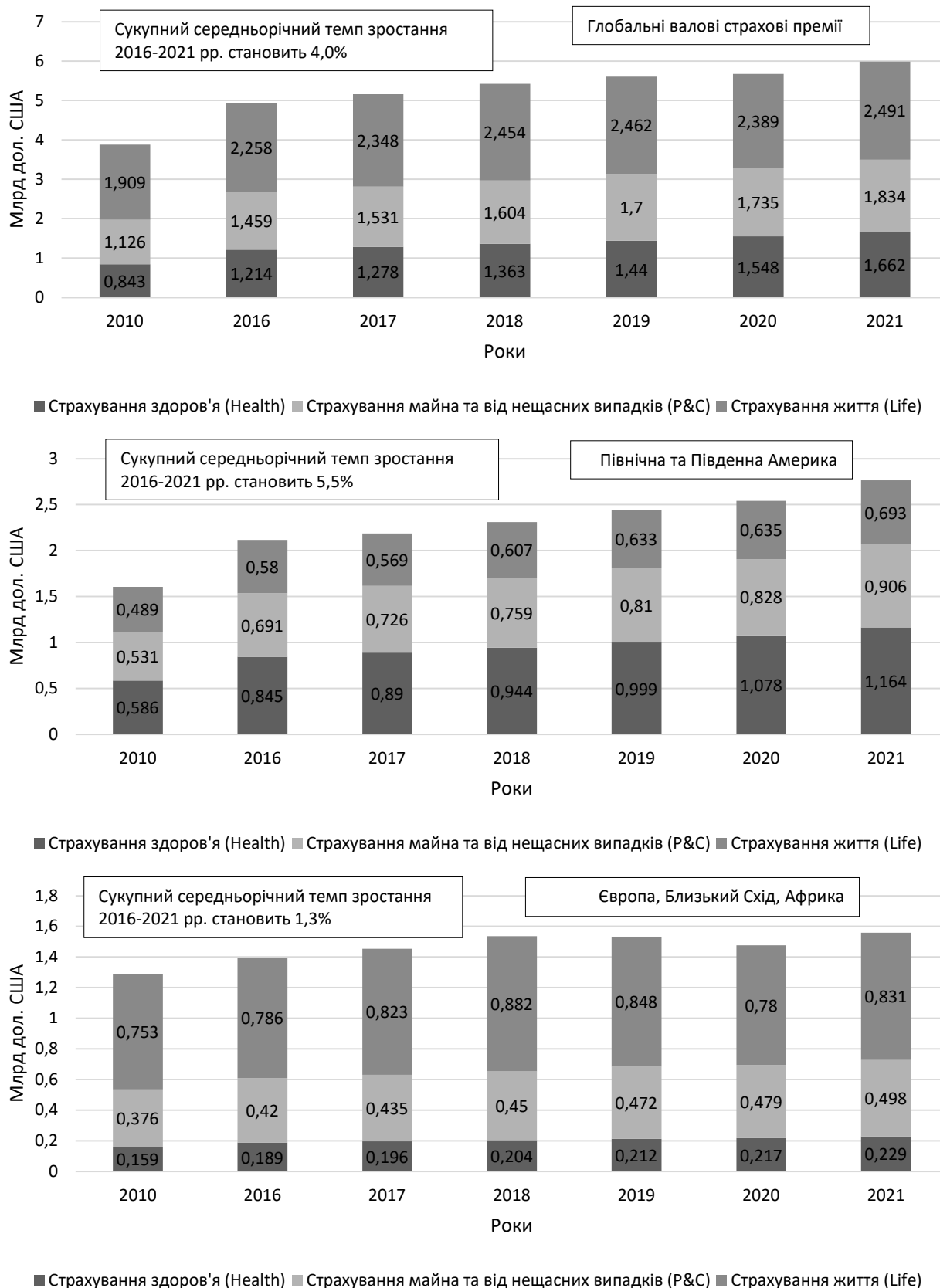

Рисунок 1 – Динаміка зростання страхових премій, 2010-2021 рр.

Джерело: узагальнено автором на основі [9; 10; 11; 12]

Продовження рисунку 1 – Динаміка зростання страхових премій, 2010-2021 рр.

Джерело: узагальнено автором на основі [9; 10; 11; 12]

За даними експертів Швейцарського інституту Swiss Re Institute підвищення обізнаності про ризики та жорсткість ставок за комерційними напрямками страхування, крім страхування життя, потенційно могли призвести до того, що у 2022 р. загальний

обсяг премій на 10% перевищить докризовий рівень COVID-19 та до кінця 2022 року загальний світовий обсяг премій уперше перевищить 7 трлн доларів США [17] (табл. 1).

Таблиця 1. Тенденції розвитку страхової галузі після підвищення рівня обізнаності про ризики

Зростання реального ВВП					Зростання загальної суми реальних страхових премій				
2020	'10-19	2021	2022	'21-22	2020	'10-19	2021	2022	'21-22
Передові (advanced)					Передові (advanced)				
-4,8%	2,0%	5,2%	3,6%	4,4%	-1,8%	1,8%	2,7%	3,0%	2,8%
Ті, що розвиваються (emerging)					Ті, що розвиваються (emerging)				
-2,3%	4,8%	6,6%	4,9%	5,8%	0,8%	7,3%	5,6%	7,4%	6,5%
Світ у цілому (World)					Світ у цілому (World)				
-3,7%	3,0%	5,8%	4,1%	4,9%	-1,3%	2,6%	3,3%	3,9%	3,6%
Китай (China)					Китай (China)				
2,0%	7,7%	8,3%	5,3%	6,8%	3,6%	11,5%	6,3%	9,0%	7,7%
Ті, що розвиваються, викл. Китай (emerging, excl. China)					Ті, що розвиваються, викл. Китай (emerging, excl. China)				
-5,0%	3,5%	5,3%	4,5%	4,9%	-2,4%	4,1%	4,7%	4,9%	4,8%
Реальне зростання премій по страхуванню життя					Реальне зростання премій по страхуванню, окрім страхування життя				
Передові (advanced)					Передові (advanced)				
-5,7%	0,8%	3,3%	3,2%	3,2%	1,5%	2,8%	2,2%	2,8%	2,5%
Ті, що розвиваються (emerging)					Ті, що розвиваються (emerging)				
0,3%	6,4%	5,7%	6,8%	6,3%	1,4%	8,3%	5,8%	8,2%	7,0%
Світ у цілому (World)					Світ у цілому (World)				
-4,4%	1,7%	3,8%	4,0%	3,9%	1,5%	3,5%	2,8%	3,7%	3,3%
Китай (China)					Китай (China)				
2,8%	9,0%	6,2%	7,7%	7,0%	4,4%	15,4%	6,5%	10,5%	8,5%
Ті, що розвиваються, викл. Китай (emerging, excl. China)					Ті, що розвиваються, викл. Китай (emerging, excl. China)				
-2,7%	4,0%	5,1%	5,5%	5,3%	-2,0%	4,3%	4,7%	4,8%	4,7%

Джерело: Swiss Re Institute [17]

Попередні дані свідчать про те, що у 2021 році зростання страхових премій та прибутку відновилися, особливо в регіонах, де активне

розгортання вакцини знову уможливило проведення багатьох заходів, принаймні на певний період.

Тенденції розвитку страхових ринків у світі неоднозначні. До подій лютого 2022 року чаша терезів схилилася у бік позитивних перспектив страхового ринку. Так, експерти зазначали, що відновлення може бути нерівномірним у всьому світі, оскільки багато залежить від здатності вакцин тримати пандемію під контролем. Зростання інфляції також зазначалося як ключовий середньостроковий ризик, особливо для компаній, які не займаються страхуванням життя.

Позитивним аспектом також називали прискорення попиту на онлайн-транзакції. Навіть після кардинальних умов функціонування світу та взаємодії між країнами у 2022 році вкрай важливо, щоб страховики пропонували цифрову взаємодію у

всіх точках дотику, оскільки вони конкурують з новими нетрадиційними гравцями, які виходять на страхові ринки.

У звіті «The world property & casualty insurance report 2022» наголошується, що в цілому у світі зміна клімату стала другою за важливістю проблемою для страхувальників (73%) після COVID-19. Зміна клімату змінила традиційну динаміку страхового покриття, і сьогоднішні страхувальники шукають захисту та душевного спокою більше, ніж будь-коли. Понад 80% індивідуальних та комерційних клієнтів зробили хоча б одну стійку дію за останні 12 місяців, включаючи такі невеликі дії, як ходьба замість водіння, та такі значні, як інвестиції у стійку структурну інфраструктуру [16] (рис. 2).

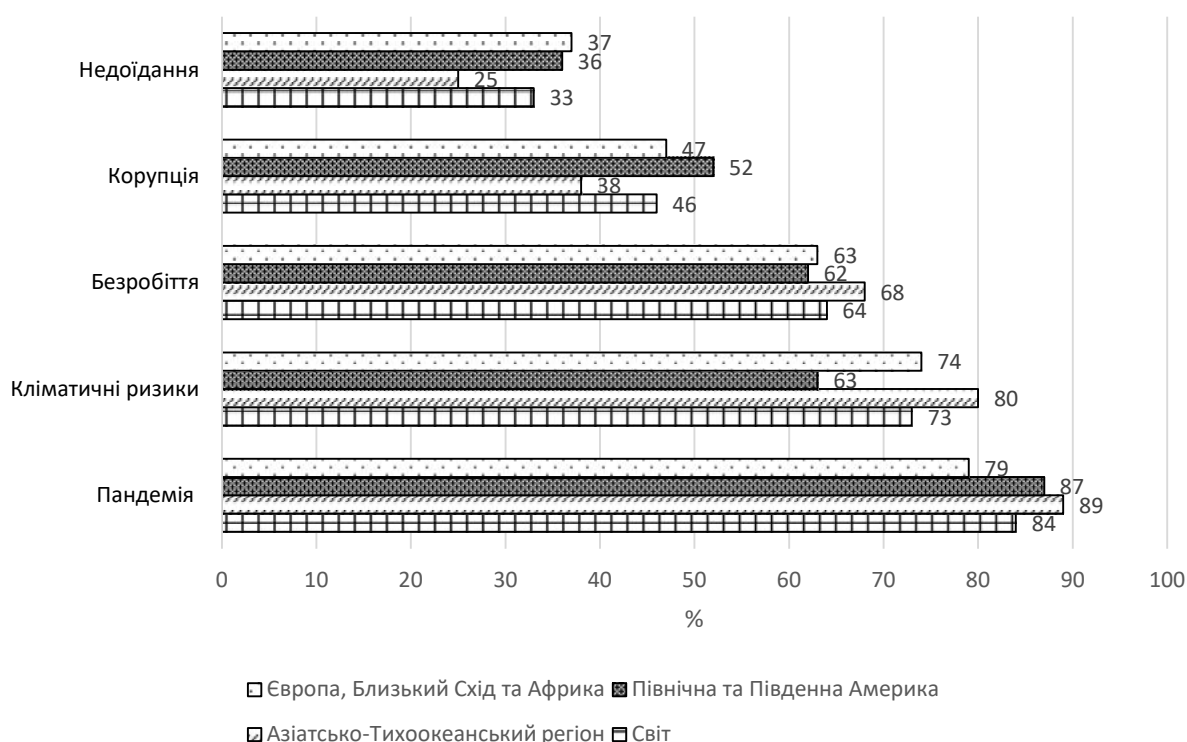

Рисунок 2 – Головні проблеми страхувальників

Джерело: Capgemini Research Institute for Financial Services Analysis, 2022; Capgemini Voice of the Customer Survey, 2022 [16]

Так, на нашу думку, серед основних загроз розвитку страхових ринків як базису забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів доцільно виділити:

- геополітичні потрясіння, високий рівень загроз військового характеру у світі;
- суттєве послаблення економічної стійкості;
- ситуація на ринку енергоносіїв;
- переривання ланцюгів постачання;
- дедалі більший інфляційний ризик;
- COVID-19;

Серед основних можливостей розвитку страхових ринків як базису забезпечення

резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів, на наше переконання, доцільно виділити:

- можливості цифровізації;
- підвищення обізнаності про ризики смертності та охорони здоров'я;
- переоцінка ризику у сфері комерційного страхування.

Крім того, досвід пандемії та ескалація політичних та військових конфліктів у світі змусили людей краще усвідомлювати необхідність страхового захисту.

За даними Swiss Re Institute найбільшими світовими страховими ринками за обсягом премій (від найбільшого) у 2020 році були: Сполучені Штати Америки, Китайська Народна Республіка, Японія, Великобританія, Німеччина, Франція, Південна Корея, Італія, Канада, Індія, Нідерланди та інші. Так, у трійку лідерів рейтингу за світовим обсягом страхових премій знову увійшли США, Китай та Японія. На ці країни разом припадало майже 58% світового ринку, а ринкова частка 20 провідних країн за цим показником зросла до 90,7%. Зазначимо також, що частка Китайської народної республіки продовжує зростати, досягнувши 10,5% світового страхового ринку. Також швидко зростає Азійський регіон: шість ринків вже входять до переліку 20 найбільших ринків, а частка ринку вже перевищує 25% світового страхового ринку.

Згідно з оцінками Swiss Re Institute у 2022 році номінальне зростання загальної суми страхових премій становитиме 6,1%. У реальному вираженні це майже незмінне зростання (+0,4%). Проте у номінальному виразі очікується, що загальний обсяг премій уперше перевищить позначку 7 трильйонів доларів США. Дані прогнози враховують оцінку на сильне відновлення ринку від мінімумів, викликаних пандемією, а також жорсткості ставок у сфері страхування життя і сильнішому зростанні премій, зокрема, на ринках, що розвиваються.

Крім того, розглядаючи стан та тенденції розвитку страхового ринку, експерти зазначають, що необхідно враховувати збереження високої інфляції у світі. Напрями бізнесу, щодо яких можуть бути пред'явлені вищі претензії внаслідок воєнних дій в Україні, включають такі сегменти як авіація, торгові кредити, політичні ризики та морське страхування. Крім того, попит на кіберстрахування може зрости.

Експерти також прогнозують повернення до позитивного зростання в реальному вираженні у 2023 р. обсягу страхових послуг, не пов'язаних зі страхуванням життя, при цьому глобальні премії зростуть приблизно на 2,2% на основі посилення ставок, що продовжується, в основному за комерційними напрямками.

Очікується, що вплив високих процентних ставок, вищої прибутковості інвестицій та покращених результатів андеррайтингу почне виявлятися у підвищенні прибутковості наступного року.

Страхові внески зростуть приблизно на 1,9% у реальному вираженні наступного року, оскільки

підвищена поінформованість про ризики після пандемії підвищить попит на продукти захисту, а також у міру того, як страховики дедалі більше переходять на цифрові технології.

Вплив підвищення відсоткових ставок, ймовірно, виявиться у підвищенні прибутковості інвестицій для страховиків життя вже у 2022 році, причому більш значне зростання відбудеться у середньостроковій та довгостроковій перспективі.

Серйозність заяв про COVID-19 може знизитись до 2023 року, оскільки світ пристосовується до життя з вірусом. Це також може підтримати прибутковість сектора життя.

Висновки. У процесі оцінки розвитку страхових ринків як базису забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів зроблено наступні висновки.

Проаналізовано динаміку зростання страхових премій у світі за 2016-2021 рр. та з'ясовано, що сукупний середньорічний темп зростання глобальних валових страхових премій за період 2016-2021 рр. становить 4,0%, тоді як в Північній та Південній Америці цей показник становив 5,5 %. В Європі, Близькому Сході та Африці даний показник становив лише 1,3%, в Азійсько-Тихоокеанському регіоні – 3,3%.

Узагальнено тенденції розвитку страхової галузі після підвищення рівня обізнаності про ризики та порівняно показники зростання реального ВВП, загальної суми реальних страхових премій, реального зростання премій по страхуванню життя та реального зростання премій по страхуванню, окрім страхування життя в розвинених країнах, країнах, що розвиваються, Китайській народній республіці.

Узагальнено головні проблеми страхувальників та з'ясовано, що майже в усіх регіонах світу до них належать: пандемія, кліматичні ризики, безробіття та корупція.

Серед основних загроз розвитку страхових ринків як базису забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів виділено: геополітичні потрясіння, високий рівень загроз військового характеру у світі; суттєве послаблення економічної стійкості; ситуація на ринку енергоносіїв; переривання ланцюгів постачання; дедалі більший інфляційний ризик; COVID-19. Серед основних можливостей розвитку страхових ринків як базису забезпечення резильєнтності систем гарантування соціально-економічної безпеки регіонів виділено: можливості цифровізації; підвищення обізнаності про ризики смертності та охорони здоров'я; переоцінка ризику у сфері комерційного страхування.

Література:

1. Шірінян Л. В., Шірінян А. С. Проникнення страховиків з іноземним капіталом на страховий ринок України. *Економіка і прогнозування*. 2018. № 2. С. 76-90.

2. Нікольчук Ю. М. Страховий ринок України: сучасні реалії та перспективи розвитку. *Вісник Хмельницького національного університету. Економічні науки*. 2018. № 6(1). С. 142-146.
3. Войнова Є. І. Ринок страхових послуг України і його позиціонування серед провідних страхових ринків світу. *Світ фінансів*. 2018. Вип. 1. С. 104-116.
4. Мельничук Н. Ю., Залюбовська С. С., Колупаєв Ю. Б. Страховий ринок України: стан та перспективи розвитку. *Науковий вісник Національної академії статистики, обліку та аудиту*. 2020. № 1-2. С. 81-90.
5. Рудь І. Ю. Страховий ринок України: аналіз та перспективи розвитку. *Науковий вісник Ужгородського національного університету. Серія : Міжнародні економічні відносини та світове господарство*. 2019. Вип. 23(2). С. 87-91.
6. Каспрук А. Ю., Падиніч С. Ю. Страховий ринок України: проблеми та шляхи їх подолання. *Молодий вчений*. 2019. № 12(2). С. 424-428.
7. Коцюрба О. Ю., Насипайко Д. С. Страховий ринок України: сучасний стан та проблеми розвитку. *Центральноукраїнський науковий вісник. Економічні науки*. 2020. Вип. 5. С. 284-291.
8. Ігнатюк А., Шолойко А. Тенденції розвитку страхових ринків після світової фінансової кризи. *Фінанси України*. 2018. №8. С.7-19.
9. World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015 No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf (дата звернення: 03.08.2022).
10. World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf (дата звернення: 03.08.2022).
11. World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf (дата звернення: 03.08.2022).
12. Creating value, finding focus: Global Insurance Report 2022. 2022. URL: <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/creating-value-finding-focus-global-insurance-report-2022> (дата звернення: 03.08.2022).
13. Полторак А. С. Фінансова безпека держави в умовах глобалізації : теорія, методологія та практика : монографія. Миколаїв : МНАУ, 2019. 463 с.
14. Poltorak Anastasiia, Khrystenko Olha, Sukhorukova Anna, Moroz Tetyana, Sharin Oleksandr. Development of an integrated approach to assessing the impact of innovative development on the level of financial security of households. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2022. № 1(13-115), pp. 103–112. doi: 10.15587/1729-4061.2022.253062.
15. Poltorak Anastasiia, Potryvaieva Natalia, Kuzoma Vitalii, Volosiuk Yurii, Bobrovska Nadia. Development of doctrinal model for state's financial security management and forecasting its level. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*. 2021. №5/13 (113). pp.26-33. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.243056>.
16. The world property & casualty insurance report 2022. URL: <https://worldinsurancereport.com/propertyandcasualty/index.html> (дата звернення: 03.08.2022).
17. Sigma 3/2021 - World insurance: the recovery gains pace. URL: <https://www.swissre.com/institute/research/sigma-research/sigma-2021-03.html> (дата звернення: 03.08.2022).

References:

1. Shirinyan, L. V. & Shirinyan, A. S. (2018). Penetration of insurers with foreign capital into the insurance market of Ukraine. *Economics and forecasting*, 2, 76-90 [in Ukrainian].
2. Nikolchuk, Yu. M. (2018). Insurance market of Ukraine : modern realities and development prospects. *Bulletin of the Khmelnytskyi National University. Economic sciences*, 6(1), 142-146 [in Ukrainian].
3. Voynova, E. I. (2018). The market of insurance services of Ukraine and its positioning among the leading insurance markets of the world. *The world of finance*, 1, 104-116 [in Ukrainian].
4. Melnychuk, N.Yu., Zalyubovska, S.S. & Kolupaev, Yu.B. (2020). The insurance market of Ukraine : state and development prospects. *Scientific Bulletin of the National Academy of Statistics, Accounting and Auditing*, 1-2, 81-90 [in Ukrainian].
5. Rud, I. Yu. (2019). Insurance market of Ukraine: analysis and development prospects. *Scientific Bulletin of the Uzhhorod National University. Series: International economic relations and world economy*, 23(2), 87-91 [in Ukrainian].
6. Kaspruk, A. Yu. & Padynich, S. Yu. (2019). Insurance market of Ukraine: problems and ways to overcome them. *A young scientist*, 12(2), 424-428 [in Ukrainian].
7. Kotsyurba, O. Yu. & Nasypayko, D. S. (2020). Insurance market of Ukraine: current state and problems of development. *Central Ukrainian scientific bulletin. Economic sciences*, 5, 284-291 [in Ukrainian].
8. Ignatyuk, A. I. & Sholoiko, A. S. (2018). Trends in the development of insurance markets after the global financial crisis. *Finances of Ukraine*, 8, 7-19 [in Ukrainian].
9. World Insurance in 2014: Back to life. *Sigma*. 2015 No. 4. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma4_2015_en.pdf.
10. World Insurance in 2015: Steady growth amid regional disparities. *Sigma*. 2016. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma_3_2016_en.pdf [in Ukrainian].
11. World Insurance in 2016: The China growth engine steams ahead. *Sigma*. 2017. No. 3. URL: http://media.swissre.com/documents/sigma3_2017_en.pdf.
12. Creating value, finding focus: Global Insurance Report 2022. 2022. URL : <https://www.mckinsey.com/industries/financial-services/our-insights/creating-value-finding-focus-global-insurance-report-2022> [in Ukrainian].
13. Poltorak, A. S. (2019). Financial security of the state in the conditions of globalization: theory, methodology and practice: monograph. Миколаїв : МНАУ [in Ukrainian].
14. Poltorak, A., Khrystenko, O., Sukhorukova, A., Moroz, T., Sharin, O. (2022). Development of an integrated approach to assessing the impact of innovative development on the level of financial security of households. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 1(13-115), 103–112. doi: 10.15587/1729-4061.2022.253062 [in English].
15. Poltorak, A., Potryvaieva, N., Kuzoma, V., Volosiuk, Yu., Bobrovska, N. (2021). Development of doctrinal model for state's financial security management and forecasting its level. *Eastern-European Journal of Enterprise Technologies*, 5/13 (113), 26-33. doi: <https://doi.org/10.15587/1729-4061.2021.243056> [in English].

16. The world property & casualty insurance report 2022. URL: <https://worldinsurancereport.com/propertyandcasualty/index.html> [in English].
17. Sigma 3/2021 - World insurance : the recovery gains pace. URL : <https://www.swissre.com/institute/research/sigma-research/sigma-2021-03.html> [in English].
-

Ця робота ліцензована Creative Commons Attribution 4.0 International License